

***Potențialitate – (condiții societale) – actualitate:
tratamentul științei și tehnicii pornind de la o veche
formulă aristotelică***

Ana Bazac

Sesiunea de primăvară a DLMFS,
30 aprilie 2020

Prima provocare: este potențialul – individual/colectiv, științific/artistic – o „forță motrice a evoluției societății” ?

Aristotel ne ajută și, cum vedem, e promotorul unei perspective deloc disjunctive

Teoria lui Aristotel despre **potențialitate (P)** și **actualitate (A)**:

- 1) nu putem descrie/cunoaște **ce și cum** există (și **de ce**, firește) decât prin cuvintele noastre ce reprezintă **perspective** despre lucruri (!
Aristotel nu a fost însă un deplin constructivist *avant la lettre*, căci el a insistat nu doar pe corespondența dintre cuvinte/concepte/logică și, pe de altă parte, realitate, ci și pe prioritatea experienței sensibile în logica procesului de cunoaștere)
- 2) Din punct de vedere **epistemologic**, deși aparent **P** e anterioară **A**, în principiu trebuie să existe lucrul *in actu* (**AB**, chiar dacă doar *in mente*) **ca să vorbim despre starea sa potențială anterioară**
- 3) Din punct de vedere **ontologic**, **P** este **puterea** (calitatea) unui lucru **de a deveni** și, astfel, există și lucruri doar potențiale (larva) sau altele doar actuale (fluturele)
- 4) **P și A** – forme ale **mișcării**, iar conceptele lor descriu **unitatea mișcării**: de aceea **P și A** nu trebuie opuse și nu trebuie ignorate nici una nici cealaltă

Aplicarea teoriei lui Aristotel la problema potențialului uman

- Gândim **potențialul** uman – altfel spus, **creativitatea** sa – ca **ceea ce există înaintea îndeplinirii sale** (deoarece ființa umană este creatoare – rezistența sa biologică și caracterul său social au implicat manifestarea mereu mai înaltă a creativității –)
- Dacă **potențialul** creator nu se **actualizează**, el se irosește: consecință **iremediabilă** și pentru individ și pentru societate
- Termenul mediu în raportul dintre **potențialul** uman și **realizarea/ actualizarea** sa este **gestionarea condițiilor sociale în așa fel încât actualizarea să fie maximă** (pentru fiecare om, deci pentru societate)

Deci potențialul este

o „forță motrice a evoluției
societății”

Dar dacă nu se actualizează...

Gestionarea potențialului științific (PȘ)

- **PȘ** - este al instituției complexe **știință/ cercetare științifică**
- **Componente:** (1) cercetătorii/resursa umană, (2) înzestrarea materială/resursele materiale, (3) informația științifică, baza teoretică și metodologia cercetării, (4) obiectivele, (5)decizia/managementul
- Toate componentele sunt determinate atât de procese și fenomene circumscrise doar de **cunoaștere**, cât și de **processe exterioare acesteia**
- Deoarece știința este o instituție socială, gestionarea ei are loc în cadrul relațiilor de putere/dominație-supunere/politice
- Irosirea potențialului științific este aproape total rezultatul gestiunii științei din punctul de vedere al intereselor de dominație-supunere: (5) transpune aceste interese
- Ex. **selectia** (4) și (2) – ceea ce implică și influența asupra (1) și chiar (3)

A doua provocare: ce fel de piață contribuie la managementul eficient al științei și tehnicii?

- Relațiile de putere/dominație-supunere/politice sunt în fond, interese (deci și relații) economice
- “Piața” este manifestarea concurenței pentru profit, pe plan intern și internațional, iar jucătorii folosesc nu doar știința și tehnica pentru a obține profit
- Modelul original/simplificat al pieței = cerere-ofertă
- “Piața” societății moderne ≠ reductibilă la acest model (ci = cerere solvabilă-ofertă profitabilă)
- “Piața” societății moderne este condusă de cei care controlează resursele de putere (și are ca obiectiv controlul privat restrictiv al acestora)

Deci nu orice fel de piață contribuie la managementul eficient al științei și tehnicii

Chiar formarea paradigmelor – în procesul de cercetare științifică și proiectare și aplicare tehnică– este influențată de gestiunea politică a științei

- Această gestiune controlează resursele și le alocă potrivit intereselor politice
- Sistemul **epistemologic** al științei și tehnicii poate fi analizat și autonom față de gestiunea sa politică
- Dar analiza lor din punctul de vedere al **potențialității** și **actualității** lor privește cu necesitate gestiunea politică ce le mediază

Actualitatea relevă ce e într-adevăr necesar

Dar ce e “într-adevăr necesar” pentru ființa umană?

Aristotel ne-a dat criteriul *telos*-ului: pentru ce are loc lucrul, care este rostul/ rațiunea sa de a fi

Un exemplu:

<https://www.un.org/press/en/2020/sgsm20018.doc.htm> și

<https://www.un.org/press/en/2020/sgsm20032.doc.htm>

A treia provocare este o întrebare

Leonardo da Vinci a ținut ascunse unele idei inovatoare ale sale deoarece a înțeles că, dacă nu există condiții societale pentru utilizarea a acestor idei în beneficiul comun al societății, e mai bine ca aceste idei să nu fie cunoscute

Întrebarea: dacă știm că ideile S și T de astăzi nu trebuie ascunse, ce putem face pentru a nu le ascunde?